
TALLILLA KÄYTETTÄVÄT JALKINEET

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala, 12.5.2011

Anna-Maria Pajukivi

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Mustiala

Työn nimi   Tallilla käytettävät jalkineet

Tekijä   Anna-Maria Pajukivi

Ohjaava opettaja   Terhi Thuneberg

Hyväksytty   _____._____.20_____

Hyväksyjä

MUSTIALA

Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma
Hevostalouden suuntautumisvaihtoehto

Tekijä	Anna-Maria Pajukivi	Vuosi 2011
Työn nimi	Tallilla käytettävät jalkineet	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa tallilla käytettäviä jalkineita sekä niiden ominaisuuksia ja puutteita. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Markku Kippola, Hämeen Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyössä käytiin läpi jalan rakennetta ja tehtäviä sekä kengän osia ja materiaaleja. Opinnäytetyössä esiteltiin tarkemmin tallilla käytettäviä kenkätyyppejä ja niihin haluttuja ominaisuuksia.

Työmenetelmänä käytettiin haastatteluja, joiden tavoitteena oli selvittää hevosharrastajien ja tallilla työskentelevien käyttämiä kenkiä. Tulokset olivat hyvin samankaltaisia, suurimmat erot tulivat käyttäjien taustasta ja tottumuksista johtuvista syistä. Kaikki haastatellut pitivät turvallisuusasioita tärkeinä. Kenkien valintaa tulisi pohtia kunnolla, sillä kenkiä pidetään monta tuntia päivässä, useana päivänä viikossa. Tallikenkiä olisi hyvä olla useammat erilaisilla ominaisuuksilla ja eri käyttöön tarkoitettut. Jalkineen olisi sovittava jalkaan ja oltava jalalle terveellinen.

Avainsanat Hevonen, hevosharrastus, jalka, jalkineet, turvallisuus.

Sivut 22 s, + liitteet 1 s.

Mustiala
Degree Programme in Agricultural and Rural Industries
Equine Option

Author Anna-Maria Pajukivi **Year** 2011

Subject of Bachelor's thesis The footwear used in stables

ABSTRACT

The aim of this thesis was to identify the footwear used in the stables and their features and shortages. The thesis was commissioned by Markku Kippola, Hamk University of Applied Sciences. The thesis explained also the foot structure and functions and shoe components and materials. The thesis presented more details for the shoe types used in the stables and their desired properties.

Used working method was interviews the aim of which was to solve the footwear of the horse fancier and stable workers. The results were very similar and the biggest difference came from the users' background and habits. All those interviewed considered the safety important. Shoe choice should be considered better because the shoes are used many hours a day, several days in a week. It would be good to have several pairs of stable shoes with different properties and different uses. The shoe should fit to feet and let the legs to be healthy.

Keywords Horse, hobby horse, foot, footwear, safety.

Pages 22 p + appendices 1 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	JALKA	1
2.1	Jalan rakenne	1
2.2	Jalan tehtävät	2
3	KENKÄ	2
3.1	Kengän rakenne	2
3.2	Kengän tehtävät	3
3.3	Kengän osat ja materiaalit	3
3.3.1	Kengän päällinen ja vuori	4
3.3.2	Kengän pohja ja kovikkeet	5
3.4	Tallijalkineet	6
3.4.1	Tallijalkineen käyttötarkoitus ja erityisominaisuudet	6
3.4.2	Erilaisia tallijalkineita	7
4	HAASTATTELUT	11
4.1	Henkilö A	11
4.1.1	Esittely	11
4.1.2	Jalkineet	11
4.1.3	Turvallisuus	12
4.1.4	Valikoima	12
4.2	Henkilö B	13
4.2.1	Esittely	13
4.2.2	Jalkineet	13
4.2.3	Turvallisuus	14
4.2.4	Valikoima	14
4.3	Henkilö C	14
4.3.1	Esittely	14
4.3.2	Jalkineet	14
4.3.3	Turvallisuus	15
4.3.4	Valikoima	15
4.4	Henkilö D	15
4.4.1	Esittely	15
4.4.2	Jalkineet	16
4.4.3	Turvallisuus	16
4.4.4	Valikoima	16
4.5	Henkilö E	17
4.5.1	Esittely	17
4.5.2	Jalkineet	17
4.5.3	Turvallisuus	18
4.5.4	Valikoima	18
5	TULOSTEN LÄPIKÄYNTI JA VERTAILUA	18
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTELMÄT	20

LÄHTEET	22
---------------	----

Liite 1	Haastattelun runko
---------	--------------------

1 JOHDANTO

Hevosharrastajat ja talleilla työskenteelijät tarvitsevat erityisominaisuuksia tallilla käyttämiinsä jalkineisiin. Käytössä olevien kenkien valinta perustuu niiden jalkaan sopivuuteen sekä erityisvaatimusten täyttöön. Usein tarvitaan käyttöön rinnakkain useita erityyppisiä jalkineita, joilla on erilaisia ominaisuuksia. Kesäisin käytetään jalkineita, jotka ovat hengittävät, kun taas talvella toivotaan lämpöä pitäviä ominaisuuksia, kuten paksu pohja ja lämmin vuori, sadekelillä kosteudenpito on taas tärkeintä. Jotta kenkä olisi jalkaan istuva, on tiedettävä jalan erityisominaisuuksia ja hyödynnettävä näitä kenkävalintoja tehdessä. Opinnäytetyössä esitellään tallilla käytettäviä jalkineita, niiden erityisominaisuuksia ja puutteita sekä käsitellään turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Opinnäytetyöhön kuuluu tallijalkineita käyttävien ihmisten haastatteluosio. Tämä osio koostuu viiden eritaustaisen ja erilaista työtä tai harrastusta hevosten kanssa suorittavan ihmisen haastattelusta. Haastateltavia valittaessa on pyritty ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti erilaiset tallijalkineita käyttävät ihmisryhmät.

2 JALKA

”Ihmisen luonnollinen kävely tapahtuu ilman jalkineita. Ilmastolliset ja kulttuuriin kuuluvat tekijät ovat kuitenkin pakottaneet ihmisen hyvin suuressa osassa maailmaa käyttämään jonkinlaisia jalkineita jo vuosituhansia” (Ahonen, Sandström, Laukkanen, Haapalainen, Immonen, Jansson & Fogelholm 1998, 108).

2.1 Jalan rakenne

Ihmisen pystyasennossa tapahtuvan liikkumisen perustana ovat jalkaterä ja nilkka, joiden rakenne ja toiminta mahdollistavat joustavan, pehmeän ja hyvin hallitun liikkumisen (Ahonen ym. 1998, 226). Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella jalan rakennetta ja kiinnittää kenkävalinnoissa siihen erityistä huomiota. Jalan luusto muodostuu lyhyistä ja pitkistä luista. Jaloissa lyhyet luut kantavat suurimman osan painosta ja pitkät luut suorittavat liikkeen. Lyhyet luut ovat yleensä epäsäännöllisen muotoisia ja liittyvät läheisesti toisiinsa, kun taas pitkät luut ovat varsinaisia ja niistä voidaan erottaa kuperat ja koverat nivelpinnat. (Saaristo 1989, 14)

Jalan luustoon kuuluvat reisi-, sääri- ja pohjeluu sekä jalkaterän 26 luuta, kaksi jänneluuta ja 55 niveltä sekä lukuisia lihaksia. Lisäksi jalka koostuu nivelsiteistä, jotka tukevat jalan kaarimaista rakennetta. Jalkaterä jaetaan pituussuunnassa kolmeen osaan eli etu-, keski- ja takaosaan ja poikittaisuunnassa sisä- ja ulkoreunaan. Sisäreunan rakenne muodostaa joustavan, jousimaisen jalkakaaren ja ulkoreunan rakenne puolestaan jäykemmän luisen ulkokaaren. Jalkaterän nivelet ovat osin lujia ja muodostavat jämän perustan kehon kuormituksen kantamiselle. (Aro, Gorski, Hakkarainen, Johansson-Rengen, Rikala & Vannela n.d., 24)

Jalkapöydän kaarella on kolme tukipistettä, jotka jakavat kehon painon tasaisesti koko jalkapohjalle ja kantavat kehon koko painon kävellessä. Näiden kaarien tehtävänä on olla iskunvaimentimina ja antaa joustoa kävelyyn. Tavallisesti jalkatyypit jaetaan jalkakaaren mukaan normaaleihin ja korkea- tai matalakaarisiin. (Aro ym. n.d., 24) Normaali jalka on tasapuo- lisesti kehittynyt, nivelrakenteet ovat normaalit, eikä luustorakenteessa ole epäsymmetriaa. Korkeakaarinen jalka on jäykkä ja astuttaessa maahan huono iskunvaimentaja, kun taas matalakaarisen jalan ongelmana on liika joustavuus. (Saaristo 1989, 23-24)

2.2 Jalan tehtävät

Jalalla on useita tehtäviä ihmisen kävelyssä ja juoksussa. Se toimii iskunvaimentajana kun kehon paino siirtyy jalalta toiselle. Hyvin toimiva jalka ei ole liian jäykkä eikä myöskään liian liikkuva. Kummassakin ääritapauksessa katoaisi jalan jousto-ominaisuus ja tuolloin törmäysvoima välittyisi alustasta ylemmäs kehoon rasittaen polvia, lonkkia ja alaselkää. Jalan tehtävänä on myös mukautua alustalle riippumatta siitä, millainen sen laatu, kallistuskulma tai pinnan muoto on. Jalan luut, nivelet, nivelsiteet ja lihakset muodostavat tehtävään erittäin hyvin sopivan kokonaisuuden. Huonokuntoinen jalka voi olla liian jäykkä pystyäkseen mukautumaan alustan muotoihin. Alaraajan joutuessa epäedulliseen kulmaan alustaan ja painovoimaan nähden syntyy virheellisiä kuormitusvoimia. Liian löysä jalka taas mukautuu alustalle, mutta ei pysty enää antamaan tukea alaraajan toiminnalle. Ponnistusvaiheessa jalan tehtävä on jäykistyä tukevaksi vipuvarreksi, joka antaa ponnistukselle vankan perustan. (Ahonen ym. 1998, 166)

Oikein käveltäessä jalat ovat suorassa linjassa eteenpäin, jotta jalan sisäreunan kaari voi jäykistyä riittävästi. Jalkaterä ei saisi olla sisään- eikä ulospäin kiertynyt. Kannan kohotessa alustalta kantaluu kääntyy hieman sisäänpäin ja jalan keskiosan holvit muodostavat tukevan kaarirakenteen. Kävellessä nilkka ojentuu ja koukistuu joka askelella, jolloin nilkan ja jalkaterän lihakset työskentelevät tehokkaasti ja tasapainottavat askelta. (Ahonen & Huovinen 2001, 40-41) Nilkan liike on otettava huomioon myös kenkävalinnoissa.

3 KENKÄ

”Yleis- eli jokapaikan kenkää ei ole olemassa. Kengälle suunniteltu käyttötarkoitus ratkaisee siihen valittavat materiaalit ja siten myös ominaisuudet.” (Aartela, Aro, Gorski, Hagfors, Ijäs, Lehti, Malmivaara, Parantainen, Syrjälä & Vannela 1995, 72)

3.1 Kengän rakenne

Kengän rakenteen tulee suojata jalkaa ulkoisilta tekijöiltä alustaa vasten sekä turvata jalka äkillisiltä tapaturmilta. Kengän rakenteen tulee tukea

jalkaa ja sen muotoja, mutta silti sallia jalan luonnolliset liikkeet. Kengän on annettava jalalle hyvä tuki, jotta jalka voi toimia kengässä ilman, että kenkä painaa tai hiertää. Kengän tulee suojata jalkaa kylmältä muodostamalla eristävä ilmakerros sukan, päällisen ja pohjan materiaalien väliin sekä suojata jalkaa myös kosteudelta ylä- ja alapuolelta. (Aro ym. n.d., 24)

Liian lyhyt kenkä aiheuttaa usein pysyviä haittoja estämällä jalan luonnollista ojentumista. Jos kengät ovat liian kapeat varpaiden kohdalta, kääntyy isovarvas sisäänpäin ja isovarpaan nivel ulospäin. Tiukat kengät tai sukat voivat puristaa verisuonia ja haitata verenkiertoa. Liian pitkät tai laajat kengät saavat jalat liukumaan edestakaisin joka askelella, jolloin käynti tulee epävakaiseksi aiheuttaen jalkojen rasittumista ja mahdollisesti hiertymiä. Liian laaja kantaosa ei tue kantapäätä ja aiheuttaa sekä rakkoja että hiertymiä. (Aro ym. n.d., 24)

3.2 Kengän tehtävät

Kengän tehtävänä on suojata jalkaa alustan epätasaisuuksilta ja estää haa-vautuminen ja muut vammat erilaisilla alustoilla. Tallilla käytettävässä kengässä tulee lisäksi olla vahvikkeet, jotta mahdollisesti jalalle putoava taakka ei vaurioita jalan rakenteita tai terävä esine tunkeudu pohjan läpi jalkaan. Voimakkaasti suojaavien tai eristävien jalkineiden ongelmana voi kuitenkin olla niiden huono mukautuvuus jalan normaaliin toimintaan. Ne voivat muuttaa jalan normaalia liikettä tai tehdä jalasta kömpelön. Mikäli jalassa on lievää askeltamishäiriötä, tiedetään useiden jalkineiden lisäävän tuota virhettä. Sen vuoksi on tärkeää, että kävelyssä käytettävät jalkineet ovat jalan tyypille sopivat ja jalkaan mukautuvasti istuvat. (Ahonen ym. 1998, 109)

Kylmissä ilmastoissa kenkä suojaa myös kylmyydeltä ja kosteudelta, jolloin jalkineen pohjan paksuus on ratkaiseva talvella käytettävässä kengässä. Jalan verenkierto on huonoin jalkapohjassa niillä alueilla, joissa paino on suurin kuormituksessa, tämän vuoksi talvikengässä pitää olla eristetty juuri pohjassa. Kävelyn kannalta jalkineen pohjan tulee olla liukumaton sillä alustalla, jolla kävellään. Kesä- ja talvikenkien pohjakuviot ovat huomattavasti toisistaan poikkeavia urien syvyyden sekä pohjakuvioinnin osalta. Kesäisin pihat ovat hiekkaa tai muuta pitävää ainetta eikä pohjalle ole asetettu silloin samoja kriteereitä pito-ominaisuuksiltaan kuin talven liukkailla keleillä. Talvella pohjan tärkein ominaisuus on, että alustan ja kengän ulkopohjan välille täytyy syntyä riittävä määrä kitkaa, ettei liukastumista pääse tapahtumaan. (Ahonen ym. 1998, 108-109)

3.3 Kengän osat ja materiaalit

Kengän osia ovat päällinen, vuori ja pohja sekä niiden välissä olevat erilaiset kovikkeet. Kengän varren pituus sekä pohjan paksuus vaihtelevat käyttötarkoituksen mukaan. Käytetyin päällismateriaali on nahka, mutta monet pinnoitetut tekstiiliset materiaalit ovat valtaamassa alaa hyvien käyttöominaisuuksien sekä huokeampien kustannushintojen takia.

3.3.1 Kengän päällinen ja vuori

Paljon käytettyjä kengän päällismateriaaleja ovat nahka, pinnoitettu nahka, kumi sekä tekstiiliset materiaalit (Mannelin 2007, 78–79). Nahka on luonnontuote, jossa on edelleen monia sellaisia ominaisuuksia, joita korkealaatuisiinkaan tekomateriaaleihin ole onnistuttu kehittämään. Nahassa on kuiturakenne, joka sitoo hyvin ilmaa ja tästä johtuen sillä on erinomainen kosteuden sitomis- ja läpäisykyky. Tämä tarkoittaa sitä, että jalan erittämä kosteus pääsee haihtumaan kengästä, jolloin jalka pysyy kuivana. Nahan kuiturakenteen sitoma ilma vaikuttaa siihen, että kenkä on talvella lämmin ja kesällä viileä. Nahan parhaita ominaisuuksia ovat sen joustavuus ja mukautuvuus käyttäjän jalkaan. (Aartela ym. 1995, 35-36)

Erilaisten tekomateriaalien käyttö kengänvalmistuksessa on yleistynyt voimakkaasti. Nykyään kenkiin tehdään entistä kestävämpiä, keveämpiä ja joustavampia päällis- ja vuorimateriaaleja. Niiden suosion takana ovat materiaalien tasalaatuisuus ja usein myös edullinen hinta, jotka tuovat monia etuja kengän valmistajalle. Käyttöominaisuuksiltaan tekomateriaalit eivät välttämättä ole nahan tasoa, sillä ne voivat olla hengittämättömiä ja hioitavia. Tämän seurauksena kenkä on käytettäessä talvella usein kylmän ja kalsean tuntuinen. Etuina tekomateriaaleilla ovat kuitenkin hoidon helpous ja usein melko hyvä kosteuden kesto. (Aartela ym. 1995, 46)

Paljon käytettäviä tekoaineita ovat martinoidut tekoaineet, jotka ovat nahan näköisiä, mutta eivät lainkaan nahkaa. Tällaisissa usein tekstiilipohjan päälle on joko ruiskutettu tai puristettu täysin peittävä kalvo, johon on painettu eläimen luonnollinen martio- eli nahkakuvio. Tällaisen tekoaineen erottaminen nahasta silmillä saattaa joskus olla hyvin vaikeaa, mutta ominaisuuksiltaan se ei vastaa nahkaa. (Aartela ym. 1995, 46)

Kengän valmistuksessa käytetään goretex- ja symphatex- kalvoja, jotka ovat hengittäviä kengän vuoriin tai päällisen sisäpuolelle laminoitavia mikrokuitupohjaisia vesitiiviitä kalvoja. Kalvon vesitiiviys johtuu siitä, että huokostiheys on noin 1,4 miljardia huokosta cm^2 :llä ja huokosten koko noin 20 000 kertaa vesipisaraa pienempi. Vastaavasti kalvon hengittävyys perustuu siihen, että huokonen on 700 kertaa suurempi kuin vesihöyrymolekyyli, ja näin ylimääräinen lämpö ja kosteus poistuvat kalvon läpi. Kengän vedenpitävyys varmistetaan kiinnittämällä saumakohtiin samaa materiaalia olevat teipit. Näitä kalvoja sisältävät päällismateriaalit ovat helppo- hoitoisia ja niitä voidaan käsitellä myös juoksevan veden alla puhtaana pidon helpottamiseksi. (Aartela ym. 1995, 47)

Vuorimateriaaleina kengissä käytetään mm. nahkaa, tekstiilisiä materiaaleja, huopaa ja turkista. Ulkopinnaltaan sileät päällismateriaalit ovat helppohoitoisimpia ja käytetyimpiä sillä niihin eivät tartu erilaiset epäpuhtaudet. Jalasta erittyvä hiki imeytyy osittain jalkineeseen ja esimerkiksi sukkaan tai irtovuoriin. Liikuttaessa osa hiestä poistuu myös ilman mukana jalkineen suusta ja pieni osa siitä haihtuu päällisen läpi. (Mannelin 2007, 78-79)

Lämpötilan pitäisi kenkien jalkateräosassa olla iholla 31-33 C°. Jalat tuntuvat epämiellyttävän viileiltä jos lämpötila on alle 23 C°. Jalkojen paikal-

liset lievät paleltumat ovat mahdollisia kevyitä, paikallaan tehtäviä töitä kylmässä lämpötilassa tehtäessä. Parhaita lämmön pitävyydeltään ovat rakenteeltaan tiiviit ja huokoiset materiaalit. Materiaalien tulee kuitenkin olla kestäviä, mikä on usein syynä siihen, että joudutaan valitsemaan vähemmän huokoinen ja samalla vähemmän lämmin materiaali. Tällaisissa tapauksissa jalkineiden lämpimyyttä voidaan kuitenkin lisätä käyttämällä riittävän tilavia jalkineita ja paksuja sukkia tai irtovuoria. Kengän päällismateriaali vaikuttaa sen lämpöeristävyysyteen yleensä melko vähän, suu-remmassa osassa ovat vuori sekä myös pohja ja pohjallinen. (Mannelin 2007, 78-79)

3.3.2 Kengän pohja ja kovikkeet

Kengän pohjamateriaalin tulisi olla pehmeää ja huokoista kuten tekokumiainetta. Nykyisin pohjat useimmiten tehdään tekokumisekoitteesta, jolloin pohja saadaan muotoutumaan paremmin kulkualustan epätasaisuuksiin mukaan. Erilaisilla alustoilla käveltäessä tartuntapinnan on säilyttävä suurena ja pidon hyvänä. Kovasta materiaalista valmistettu pohja on yleensä liukas, sillä se ei saa otetta kulkualustasta ollen käyttäjälleen epämiellyttävän tuntuinen. Jalkineen pohjaurien tulee olla riittävän syvät ja muotoilun mahdollisimman moniulotteinen, jotta pito alustaan säilyy myös vesikeleillä. Vähän kulunut pohja on usein pitävämpi kuin aivan uusien kenkien kulumaton pohja. (Värri 2003, 56-57) Kengissä pohjan tärkeimpiin käyttöominaisuuksiin kuuluvat kimmoisuus ja joustavuus alustaan nähden sekä kitka- eli pito-ominaisuudet myös märällä ja lumisella alustalla. Pohjassa on oltava käyttötarkoituksen mukaiset erityisominaisuudet joita tallikengissä ovat juuri pito ja kunnolliset urat sekä lisäksi sen on oltava terveellinen jaloille sekä selälle. Pohja-aineella on syytä olla hyvä kulutuksen kesto. (Aartela ym. 1995, 48) Kuitenkin normaali kuluminen muuttaa pohjan pito-ominaisuuksia merkittävästi. Pohjakuvion tulisi olla profiloitu ja sivuista avoin, jotta esimerkiksi vesi pääsee poistumaan pohjan ja alustan välistä. Pohja-ainetta valitessa tulee pitää mielessä, että kuluessaan tiiviit ja kovat pohjamateriaalit muuttuvat liukkaiksi, kun taas huokoisten ja pehmeiden materiaalien pito yleensä paranee. (Mannelin 2007, 80)

Kengän pohjan osia ovat sisä-, väli- ja ulkopohja, jotka kaikki vaikuttavat merkittävästi jalkineiden lämpimyyteen. Tähän vaikuttaa se, että jalkapohja painuu käveltäessä tiiviisti kengän sisäpohjaa vasten, eikä jalan ja pohjan väliin jää lämpöä eristävää ilmakerrosta. Sisäpohjan on kunnan kengissä oltava joustava jalkaa vasten. Lämpöä poistuu kengästä myös pohjan kautta, mikä on muistettava talvisaikaan kunnollisia pohjallisia kenkiin valittaessa. (Mannelin 2007, 79)

Metalliset varvas- ja naulaanastumissuojukset ovat tallikengissä usein tarpeelliset, mutta ne aiheuttavat usein myös epämiellyttäviä kylmäntunteuksia varsinkin varpaissa, mutta myös koko jalkaterässä siirryttäessä kylmästä lämpimään. Talvikengänkin tulisi kuitenkin olla asianmukaisesti turvattu tallausten ja muiden vaaratilanteiden varalta. (Mannelin 2007, 78-79) Jokaisen kengän tukevoittamiseksi tarvitaan lisäksi erilaisia normaaleja ja kenkävahvikkeita. Nämä kengän muodon määräävät kärki- ja kantako-

vikkeet valmistetaan joko selluloosapohjaisista aineista tai muoveista puristamalla ne haluttuun muotoon. Kovikkeiden ja suojusten lisäksi tallikengissä käytetään usein myös ulkosyrjä- ja muita vahvikkeita. (Aartela ym. 1995,)

3.4 Tallijalkineet

Tallilla käytettävien jalkineiden perusmallit ovat puolikenkä, varsikenkä ja saapas. Puolikenkä sopii hyvin päivittäiseen sisäkäyttöön tallitöitä tehdessä. Varsikenkä tukee paremmin ja suojaa nilkkaa nyrjähdyksiltä, jolloin se antaa parhaimman suojan ulkona liikuttaessa. Varsikengässä on hyvä olla nauha- tai solkikiinnitys, joka antaa yleensä parhaan tuen jalalle oikealla tavalla kiristettynä. Nauhakiinnityksellä voidaan varmistaa kengän istuvuus päkiän kohdalta sekä tukea kantapäää kantalukkiin. Varrellisissa mallissa vetoketju helpottaa pukemista. Saapas on sadekelin ja suojausta vaativien töiden kenkä joka suojaa myös säärtä ja pohjetta. Istuvuudeltaan saapas ei ole kenkien vertainen, eikä sitä siis tulisi käyttää kuin työn suorittamiseen vaadittu aika. (Eskola, Ranta-Nilkku & Toivonen 2002, 11-12)

3.4.1 Tallijalkineen käyttötarkoitus ja erityisominaisuudet

Hevosharrastajan ja tallilla työskentelijän käytössä olevien kenkien tarpeellisia ominaisuuksia ovat tukeva, hyvin kosteutta ja kulutusta kestävä päällismateriaali sekä hyvä kylmäneristys vuoren ja pohjallisen osalta. Vuorimateriaalin tulee imeä jalan kosteus ja kuivua nopeasti, kengässä tulisi olla mieluiten nahkainen sisäpohja sekä tukeva ja pitävä antura. (Aartela ym. 1995, 72) Kiristysmahdollisuus, kuten nauhakiinnitys, tuo kengälle paremman istuvuuden sekä tuennan. Sivuvetoketju nauhojen lisäksi helpottaa kenkien vaihtoa ja näin myös laskee kynnystä vaihtaa kenkiä tallilla olon aikana. Samoja kenkiä ei tulisi käyttää päivittäin vaan hankkia useammat tallikengät hieman eri säihin ja tarkoitukseen.

Tallilla käytössä oleviin kenkiin kiinnitetään liian vähän huomiota, vaikka usein niitä käytetään päivittäin. Paljon käytössä olevien kenkien tulisi olla hyvät ja mukavat perusjalkineet. Niiden tulisi olla lestiltään ja sisäsviiltään mahdollisimman suoria ja niissä tulisi olla riittävästi varvastilaa. Varsinkin ulkona käytettävissä kengissä tulee olla riittävästi pitoa ympäristön alustamateriaalit huomioon ottaen. Kenkien valinnassa tulisi aina ottaa huomioon kunkin paikan erityisolosuhteet. (Aartela ym. 1995, 72-73) Tallilla tällaisia erityisvaatimuksia tulee vastaan useita ja niihin tulisi olla sopivat kengät. Karsinoita siivotessa kengässä tulee olla korkea varsi, jotta kuivikkeet eivät mene kengän sisäpuolelle. Pihatöissä kuten hevosten tarhaus, tarhojen siivous ja muut ulkotoimet käytössä tulisi olla sään mukaiset, jalkaa tukevat ja hyvin istuvat kengät, jotka käytössä eivät ole raskaat tai muuten väsyttä jalkoja. Hevosten liikutuksen osalta tulisi käyttää kuhunkin lajiin suunniteltuja kenkiä, kuten ratsastuskenkiä. Hevosten kärryajo-oon saattavat sopia varrelliset tallikengät, jotka tukevat nilkasta ja ovat sopivan jämäkät kärryjen rautalenkkejä vasten.

Tallikengiksi olisi hyvä valita yhdeksi vaihtopariksi myös turvajalkineet, joilla suojaudutaan tapaturmien aiheuttamilta terveyshaitoilta ja tapaturmilta, kuten putoavilta tai teräviltä esineiltä tai tallauksilta. Oikein valitut jalkineet suojaavat myös tuki- ja liikuntaelimiä haitalliselta kuormitukselta päivän aikana ja antavat tarvittavan tuen oikeanlaiseen liikkumiseen. (Grönqvist, Turpeinen & Hirvonen 1994, 3)

Tallilla esiintyvien vaarojen lisäksi jalkineiden valinnassa otetaan huomioon ympäristö- ja sääolot, tallitöiden laatu, jalkineiden suojausvaikutus ja -tarve sekä ennen kaikkea niiden sopivuus käyttäjälle. Kaikki jalat eivät sovi kaikkiin kenkiin vaan oikeat ja hyvätuntuiset kengät on löydettävä. Käytännössä ongelmia tuottaa usein ristiriitaisten vaatimusten yhteensovittaminen tyydyttävällä tavalla. Tallikengän suojausvaikutus riippuu pääasiassa kengän muodosta ja rakenteesta, käytettyjen materiaalien ominaisuuksista sekä jalkineiden sisään rakennetuista suojarakenteista, esim. varvas- ja naulaanastumissuojuksista. Kaikkia näitä ei tarvita jokaiseen tallikenkäpariin vaan käyttäjän on osattava valita oikeanlaiset kengät siihen työhön jota tehdään. (Grönqvist ym. 1994, 3)

3.4.2 Erilaisia tallijalkineita

Tallijalkineina käytetään erilaisia kenkiä työtehtävän asettamien rajoitusten mukaan. Kuvassa 1 tallinilkkuri, jossa on varressa istuvuutta sekä pukemista helpottava joustoresori. Turvakärki on tärkeä tallikenkien varuste. Kuvassa 2 on muuten samanlainen tallinilkkuri, mutta ilman turvakärkeä. Kärki on sen vuoksi kapeampi ja kenkä paremmin ratsastukseen soveltuva. Tallinilkkurityyppisiä jodhpur-kenkiä valmistetaan myös kumista, mikä tekee niistä täysin säänkestävät. Kuvassa 3 on kumiset tallinilkkurit joustoresorilla.

Kuva 1 Jodhpur-kenkä turvakärjellä, varressa joustoresori.

Kuva 2 Jodhpur-kenkä, ratsastukseen sopiva.

Kuva 3 Kuminen jodhpur-kenkä tallitöiden tekoon, paksu kumipohja.

Usein käytettävissä tallikengissä olisi hyvä olla kiristysmahdollisuus parhaan tuen saamiseksi. Nauhoilla pystytään säätämään kengän istuvuutta koko kengän etuosan matkalta. Kuvassa 4 on tallikenkä-nimikkeellä usein myytävä kumipohjainen ja kangaspäällinen jalkine, jossa nauhakiristys.

Kuva 4 Kumipohjainen tallikenkä, jossa nauhakiristys.

Tallikengiksi käyvät hyvin myös työkenkämallit. Niissä on usein erittäin hyvät säätömahdollisuudet ja turvallisuutta ajatellen tärkeä turvakärki. Kuvan 5 varrellisissa turvakengissä on sisäsyrjässä pukemista helpottava vetoketju. Kuvassa 6 lyhytvartisempi työkenkä, jossa varsi silti nilkan yli.

Kuva 5 Varrellinen työkenkä turvakärjellä. Nauhakiristys sekä sisäsyrjässä vetoketju.

Kuva 6 Lyhytvartinen työkenkä turvakärjellä, nauhakiristys.

Matalammat lenkkitosutyypin työkenkät ovat kevyemmät jalassa, vaikka ne onkin varustettu turvakärjillä. Kuvassa 7 on työkenkät nauhakiinnityksellä ja kuvassa 8 matalat työkenkät tarrakiinnityksellä.

Kuva 7 Lenkkitosu-tyyppinen työkenkä turvakärjellä, nauhakiristys.

Kuva 8 Työkenkä turvakärjellä, tarrakiristys.

Kesäisin siistejä tallitöitä voi tehdä turvakärjellisillä talliavokkailla. Kuvan 9 avokkaissa on takaremmi istuvuuden parantamiseksi. Talliavokkailla ei kuitenkaan voi tehdä töitä yhtä monipuolisesti, kuin esimerkiksi korkeavartisemmilla tallikengillä.

Kuva 9 Turvakärjelliset talliavokkaat, joissa takaremmi.

Kosteissa olosuhteissa, kuten sadepäivinä tai hevosta pestessä, parhaat jalkineet ovat varrelliset saappaat. Kumista valmistetut saappaat ovat vesitiiviit ja helppohoitoiset. Saappaiden jatkuva käyttö tallikenkinä kuitenkin rasittaa selkää ja jalkoja niiden huonon jalkaan istuvuuden vuoksi. Kuvassa 10 on kumista ja neopreenista valmistetut saappaat ja kuvassa 11 kumista valmistetut pitkävartiset saappaat. Saappaissakin on hyvä olla turvakärki turvallisuuden parantamiseksi, kuvassa 11 kumiset saappaat turvakärjellä varustettuna.

Kuva 10 Kumiset tallisaappaat neopreeni-varrella.

Kuva 11 Kumisaappaat.

Kuva 12 Kumisaappaat turvakärjellä.

Talvella käytettävät saappaat on usein varustettu paksulla vuorella. Kuvan 13 saappaissa on turvakärki ja pukemista helpottavat lenkit varrensuissa.

Kuva 13 Vuorelliset talvisaappaat turvakärjellä.

4 HAASTATTELUT

Opinnäytetyöhön kuului tallijalkineita käyttävien ihmisten haastatteluosio. Haastattelujen tarkoituksena oli kartoittaa tallilla käytettäviä jalkineita ja niiden ominaisuuksia. Haastatteluilla pyrittiin selvittämään myös eri käyttäjien tallikenkien yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Haastatteluilta haluttiin monipuolisesti erilaisia näkökulmia jalkineita ja niiden turvallisuutta koskeviin asioihin.

Tämä osio koostuu viiden eritaustaisen ja erilaista työtä tai harrastusta hevosten kanssa suorittavan ihmisen haastattelusta. Haastateltavia valittaessa on pyritty ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti erilaiset tallijalkineita käyttävät ihmisryhmät. Haastattelut on kirjoitettu muistiin ja haastattelut on merkitty henkilöinä A, B, C, D ja E.

4.1 Henkilö A

4.1.1 Esittely

Henkilö A on 32-vuotias nainen, joka on pitänyt ratsastuskoulua 18 vuotta ja sitä ennen pari vuotta harrastetallia. Hänellä on ratsutausta, mutta myös hieman ravitaustaa isänsä hevosten kautta. Hän hoitaa tallityöt päivittäin yhden työntekijän kanssa. Hän tekee tallilla kaikkia tallitöitä joita on 14-16 tuntia päivässä, sisältäen myös ratsastustuntien pitoa. Erilaisia töitä ovat tuntien pito, tallin teko, hevosten tarhaus, karsinoiden siivous, pienkuormaajalla ajo ym. Ympäristöön kuuluvat talli, piha-alueet ja maneesi.

4.1.2 Jalkineet

Hänellä on käytössään eri töihin eri jalkineet, talvella tallitöissä turvajalkineet kiinteillä nastoilla, ratsastaessa nahkasaappaat, joita on vuorellisia ja vuorettomia. Tunteja pitäessään hänellä on vuorelliset nahkakengät, joissa lampaankarva- tai akkulämpöpohjalliset.

Käytössä olevien jalkineiden hyviksi ominaisuuksiksi hän sanoo hengittävyyden ja kosteuden keston, jolloin hänen mielestään materiaalina nahka on paras ja kestää pisimpään. Huonona ominaisuutena hän pitää nahan tarkkaa hoitoa. Vuodenajat vaikuttavat hänen kenkävalintoihinsa paljon. Talvikenkien erityisvaatimuksena hän pitää hyvää pitoa. Kenkien on myös oltava helposti jalkaan puettavat, jotta niitä tulee vaihdeltua päivän aikana, muuten jalkapohjat tulevat helposti kipeiksi samoja kenkiä liian kauan pitäessä. Kesäkengissä hänellä on muotoiltu pohjallinen.

Ostokriteereiksi hän listaa pidon ja kiinteän vuorin, materiaaliksi nahan. Samat tallikengät kestävät tallitöissä kahdesta kolmeen vuotta. Tuntien pidossa käytetyt kengät kestävät maksimissaan kaksi vuotta, sillä niissä on korkeammat vaatimukset eivätkä ne pidä lämpöä kauempaa. Kulutusnopeudeltaan tallikengät eivät kulu nopeasti, mutta ratsastuksessa käytettävät saappaat kestävät silti pidempään, muodikkuus ei ole tallikengissä tärkeää.

Kuluvin osa ovat vaihtopohjalliset. Tallikenkien valinta on hänelle hyvin tärkeää ja hän toivoisi myös, että ratsastuskoulun oppilaiden vanhemmat kääntyisivät hänen puoleensa lasten jalkinekysymyksissä.

Tärkeinä asioina hän pitää tallikenkien valinnassa mm. pohjan kuviointia, pohja ei saa olla liian korkea ratsastuskengässä, mutta tallikengässä ei korkeudella ole niin paljon merkitystä, paksu pohja pitää kuitenkin paremmin lämpöä. Tallitöissä olisi hyvä olla yhtenä kenkävaihtoehtona varrellinen saapas. Hänen mielestään tallikenkien paras materiaali on nahka, joka laadukkaana pitää hyvin vettä, keinomateriaalit eivät hengitä niin kuin nahka. Kengän rakenteen on oltava tukeva ja lestin riittävän leveä, myös pohjallisen mielellään tukeva. Kengissä tulisi olla kiristys nauhoilla tai resori, joka hänen mielestään on yllättävän napakka tallikenkään.

Parannusehdotuksiksi hän listaa talvijalkineet turvakärjellä sekä ratsastuskenkiin muotoiltu pohjallinen. Goretex-kengissä oli hänen mielestään parempi pohjallinen, mutta ne olivat tallijalkineina huonot eivätkä hengittäneet. Hänen mielestään talvijalkineissa, joilla myös ratsastetaan, on liian leveä lesti, joka usein ei mahdu jalustimeen. Tallikenkien mallit muuttuvat harvoin ja niiden kehitys menee hitaasti eteenpäin, haasteellisinta kenkävalinnoissa on paikallaan olo maneesissa tunteja pitäessä. Hänestä työkäyttöön suunnitelluissa työkengissä ei ole riittävät lämpöominaisuudet ja ne ovat tallikenkinä myytäviä tuplasti hintavammat.

4.1.3 Turvallisuus

Tapaturmia on sattunut jalkoihin, yleensä lieviä tai keskipahoja, mutta jalkineiden osuus näihin on hänen mielestään vähäinen. Usein tapaturma johtuu siitä kun hevonen pelästyy ja säntää karkuun. Pahemmilta turmilta välttymisessä on iso osuus hyvällä pidolla. Talvisin pitoa lisätään irrallisilla nastoilla, jotka ovat myös asiakaskäytössä matkalla maneesille. Hyvissä tallikengissä turvakärki suojaa ja tuo varmuutta hevosten lähellä liikkuesssa. Tärkeimmät suojaustavat hänen mielestään ovat pito ja pohjan kuviointi, tallikengän pohja ei missään tilanteessa saisi olla liukas.

4.1.4 Valikoima

Hänelle Suomessa myynnissä olevien tallikenkien ostopäätökseen vaikuttavat jonkin verran hinta, mutta eniten laatu ja hyvät materiaalit.

Kyseisen alueen kauppojen valikoimasta ei hänen mielestään löydy karva-vuorellisia nilkkureita, mutta onneksi netistä niitä on löytynyt. Hyvä valikoima hänen mielestään taas on turvakärjellisistä kesäkengistä, joissa on hyvä pohjallinen sekä pohja. Talvikenkiä ei löydy helpolla ja valikoimissa on isoja alueellisia eroja.

Hänellä on vapaa-ajalla käytössä lenkkarityyppisiä kenkiä, jotka eivät riitä tallikäytössä pitämiseen, Suomessa myytävissä jodhpur- kengissä on hyvä lesti ja ne ovat riittävän leveät, saksasta tilatut ovat kapeampia. Turvallisuus on hänelle kuitenkin ykkösjuttu ja hän haluaisi viedä viestiä ratsastus-

tunneilla käyvien lasten vanhemmille jalkineiden tärkeydestä sekä pukeutumiseen ohjaamisesta.

4.2 Henkilö B

4.2.1 Esittely

Henkilö B on 48-vuotias nainen, jolla on kokemusta hevosista 42 vuotta ratsastuksen harrastajana, hän pitää hevostarvikeliikettä. Hänellä on oma hevonen, tallilla hänellä kuluu aikaa päivittäin kolme tuntia, talliaskareita ovat karsinan siivous ja hevosen kanssa harrastus monipuolisesti. Tallilla liikuttavaan ympäristöön kuuluvat talli, ratsastuskenttä, maneesi ja piha, joka on hiekkapiha eli kurakelit on huomioitava kenkävalinnoissa.

4.2.2 Jalkineet

Jalkineina hän käyttää ratsastaessa nahkasaappaita tai nilkkureita, jotka ovat ratsastuskäyttöön tehdyt, lenkkiraudalliset, taipumattomat ja joissa on tukeva varsi, nauhakiinnitys sekä korko. Tallikenkinä hän käyttää tallilenkkareita, joissa on pitävä ja tukeva, paksu pohja ja joista ei tule kylmä läpi. Kengissä on nauhat, jotta ne voi säätää jalalle sopivaksi. Kengät ovat goretex-kalvolliset, vettä pitävät. Tallitöitä tehdessä hänellä on turvakengät, jotka ovat vedenpitävät ja paksupohjaiset ja jotka taipuvat päkiän kohdalta. Turvakengillä hän ei ikinä ratsasta.

Tallilla käytössä olevien kenkien hyviä ominaisuuksia ovat pohjan pitävyys, säätö istuvuuden, sukan ym. mukaan ja vedenpitävä goretex-kalvo. Käytössä olevissa kengissä ei ole huonoja ominaisuuksia. Hänellä on käytössä talvella ja kesällä samat kengät, joissa on paksu pohja tallille mennessä ja tallitöitä tehdessä, talvisin kengät ovat hyvät sillä niihin mahtuu paksu lämmittävä sukka. Ratsastuskengät ovat nahkaa ja niissä on iskunvaimennus päkiän kohdalla ja kantapäässä.

Hänen mielestään hyvien tallikenkien kriteereihin kuuluu, että pohjan pitää olla pitävä ja tukeva, kengässä on oltava lenkkirauta, kankapää (kantapäästä tukeva kengän osa) ja nauhat, sen on oltava nahkaa ja siinä on oltava vedenpitävä kalvo. Tallikenkien kesto on vuoden verran, ratsastuskengä on laadukas ja kestää useamman vuoden ajan, nopeimmin kuluvat nauhat, vaihto on aiheellista kuitenkin melko usein sillä nahka ja pohja väsyvät, mutta vaihtoväli riippuu käytöstä. Muoti ei vaikuta tallikenkien valintaan. Kenkien valinta on tärkeää kaikissa kengissä, suora lesti on tärkeä.

Hänestä tallikenkien erityisominaisuuksia ovat, että varsi tulee nilkan yläpuolelle, muuten kenkä ei ole tukeva, pohjan kuvioinnin täytyy olla järeä, ratsastuskengän pohja saa olla sileämpi, pohjan paksuus ratkaisee sillä kylmä tulee pohjan läpi, kylmyyteen varrenkaan karva ei vaikuta. Rakenne hänen omissa ratsastuskengissään on kiertojäykkä, niissä on tarvittavat tuet ja irrotettava pohjallinen pesua varten.

Tallikenkiin hänellä ei ole parannusehdotuksia, sillä hän käyttää mielestään erittäin hyviä, niihin hän kuitenkin voisi toivoa edullisempaa hintaa. Talvikenkiin hän toivoisi enemmän vartta varsinkin lumisina talvina.

4.2.3 Turvallisuus

Hänelle ei ole sattunut tapaturmia hevosten kanssa. Jääkelillä hän kiinnittää irrotettavat piikit kenkien alle, hänestä turvakärki on viisas valinta, ratsastukseen hän vaihtaa aina toiset kengät. Jalkineiden suojauksesta tärkeimpinä hän pitää turvakärkeä, pohjarakennetta, hyvää materiaalia ja pohjan pitoa. Turvallisessa kengässä on oltava varsi nilkan yli ja kiristysmahdollisuus, jottei nilkka venähdä mahdollisissa tapaturmissa.

4.2.4 Valikoima

Ostopäätökseen hänen mielestään vaikuttaa se minkälaiset kengät ovat omaan jalkaan, niiden sopivuus, ja että ominaisuudet täsmäävät haluttuihin. Tärkeitä ovat myös materiaali, pohja ja sen kuviointi sekä nauhat, hinta ei vaikuta, vaan laatu.

Suomessa valikoima on hänen mielestään yksitoikkoinen, eikä hän löydä hyviä ominaisuuksia Suomessa myytävistä kengistä, vaan tallijalkineet ovat huonoja ja näkee, että ne on tehty halvalla. Hyvät kengät hän saa ulkomailta tilaamalla.

4.3 Henkilö C

4.3.1 Esittely

Henkilö C on 17-vuotias nainen, joka on harrastanut 10 vuotta ratsastusta ratsastuskoulussa. Hänellä on oma hevonen, harrastus vie noin 15 tuntia viikossa. Tallilla hän hoitaa oman hevosen, hakee sen tarhasta ja tekee tallissa tehtäviä töitä vaihtelevasti. Ympäristönä ovat talli, maneesi, tarhat sekä kesällä laitumet, jotka ovat pitemmän matkan päässä tallista.

4.3.2 Jalkineet

Hänellä on tallikenkinä käytössä varrettomat tallilenkkarit, joissa ei ole turvakärkeä. Ratsastaessa hänellä on nahkasaappaat, joissa saa hyvän tuen jalalle. Kesällä hänellä on jalassa usein myös lenkkarit, jotka eivät kuitenkaan hänen mielestään ole hyvät tallitöissä.

Hyvää hänen tallikengissään on hyvä materiaali sekä hyvä pohjan kuviointi ja korko. Huonoa taas se, että niissä ei ole tukia eikä hyvää vuorta eli ne ovat talvella kylmät. Niissä on myös liian leveä lesti. Vuodenajat vaikuttavat hänen kenkävalintoihinsa, kylmällä säällä hän käyttää lämpimiä kenkiä, jotka eivät ole niin mukavat jalassa, muuten hänellä on tallilenkkarit

ja sadekelillä kumisaappaat. Erityisvaatimukset tallikengille ovat, että ne ovat hyvät jalassa ja että niillä jaksaa kävellä kauan.

Kriteereitä tallikengille ovat paksu pohja, lättäjalan korjaus, mukavat jaloissa, hengittävyys varsinkin kesällä, lämpimät talvella ja irtopohjalliset. Hänen tallikengistään hyvät kengät kestävät pidempään järkevästi käytettynä ja huollettuina. Kuluvin osa on ulkosyrjässä sauman kohta, joka repeää helposti, joskus myös vanhemmissa kengissä pohja alkaa irvistää. Muoti ei vaikuta, mutta hän tilaa kengät usein hevosnettikaupasta. Tallikenkien vaihtoväli hänellä on kaksi vuotta, nahkaisella ratsastuskengällä noin viisi vuotta. Jalkineita ja niiden valintaa hän pitää tärkeänä ja asiana joka on mietittävä kunnolla.

Mukavuustekijöinä tallikengissä hän pitää sitä, että niissä on kangaspäällinen ja nauhakiristys, ratsastuskenkien on kuitenkin oltava nahkaa. Hän on myös huomannut, että vetoketjulliset jodhpur kengät ovat mukavat. Tallikenkiin haluttuja lisäominaisuuksia ovat turvakärjet, korkeampi varsi, helposti solmittavat nauhat, materiaalin vaihto kankaasta nahkaan sekä tuetut pohjalliset.

4.3.3 Turvallisuus

Erilaisia tapaturmia on käynyt kuten liukastumisia sekä hevosen tallauksia. Jalkineilla on ollut osuutta tapaturmiin niiden liukkaiden pohjien takia. Kengillä näitä voisi välttää kunnollisella pohjan kuvioinnilla, turvakärjillä sekä tuilla, jotka suojaisivat nilkan venähdyksiltä. Tärkeää jalkineissa on myös hyvä pito.

4.3.4 Valikoima

Ostopäätös hänelle syntyy kokeilemalla, sovittamalla sekä joskus ilman sovitusta nettikaupasta tilaamalla. Kenkien hinta vaikuttaa jonkin verran, mutta myös kenkien laatu ja mukavuus jalkaan. Materiaaliksi käy nahka ja tekonahka, mutta ei enää mielellään kangas. Valikoimaa on hänelle sopivasti, mutta ominaisuuksia, joita markkinoilta niukasti löytyy, on hänen mielestään turvakärjelliset kengät, jotka sopisivat myös ratsastukseen. Tallikenkiä hän käyttää vain tallilla.

4.4 Henkilö D

4.4.1 Esittely

Henkilö D on 44-vuotias mies, jolla kokemusta hevosista koko ikänsä. Vuodesta 1988 hän on pitänyt omaa ravitallia. Sitä ennen hän on työskennellyt muilla ravivalmentajilla. Työtunteja hänelle tulee paljon, ravipäivinä noin 16 tuntia, tallipäivinä 10. Tallilla hän tekee töitä monipuolisesti, kaikkia tallitöitä, hevosten ajoa, kengitystä sekä raveissa ohjastusta. Työympäristönä on oma talli sekä raviradat Etelä-Suomessa.

4.4.2 Jalkineet

Tallilla käytössä olevat jalkineet ovat talvella varrelliset nahkajalkineet joissa jalat pysyvät kuivina ja lämpiminä, kesällä lenkkitosut. Jalkineet ovat työjalkineet, jotka ovat hyvät jalassa, kevyet, lämpimät, mutta eivät saa olla hiostavat. Työssä, jossa ollaan paljon jaloilla, on panostettava jalkineisiin. On tärkeää, että kengät ovat sopivan kokoiset, eivät liian kuumat mutta silti riittävän lämpimät. Kengissä pohjan kuvioinnin on oltava pitävä ja niissä on oltava irtopohjalliset, jotka voi vaihtaa. Kengittäessä hänellä on nauhalliset turvakengät. Kengät vaihtuvat vuodenaikojen mukaan, talvella hän pitää talvijalkineita ja kesällä lenkkareita muussa työssä, kuin ajamisessa, ne ovat kevyet, hengittävät ja miellyttävät jalassa. Hän vaihtelee jalkineita päivän aikana työtehtävän mukaan. Hevosten ajossa hän käyttää pitkävarrellisia kenkiä, kengittäessä varrettomia turvakenkiä ja talitöissä työkenkiä.

Hänen mielestään kengissä saisi olla kestävyyttä lisää, työkengistä kotimaiset ovat kestävimpiä. Talvikengät kestävät kaksi talvea, lenkkareita menee parit kesässä. Kengät kuluvat eniten kantapään yläpuolelta ravikärrien jalkaramppien takia, myös pohjien liimaukset pettävät joskus. Muoti ei vaikuta kenkävalintaan.

Jalkineiden valinnan hän tekee tarkkaan, jotta kengät sopivat jalkaan ja ovat käyttötarkoitukseen soveltuvat. Sadekelillä hän käyttää kumisaappaita, mutta ne ovat hankalimmat, sillä niissä jalat hikoavat ja selkä kipeytyy, jos niitä joutuu käyttämään paljon. Hyvät kengät saisivat olla kestävämmät ja ajokengissä vetoketju saisi olla varren ulkopuolella, sillä sisäpuolella se täytyy liialla ja kuluu. Hänestä myös vahvikkeet kantapäiden yläpuolelle sekä nilkkatuet olisivat hyvä lisä raviohjastajan käyttämiin kenkiin.

4.4.3 Turvallisuus

Tapaturmia on sattunut vuosien varrella mm. varpaat jääneet hevosen jalan alle, mistä on seurannut välillä varvasmurtumia. Jalkineiden osuus on näissä ollut suuri, sillä jalassa ovat olleet turvakärjettömät lenkkarit. Raveissa hänelle on tapahtunut myös liukastuminen hevosen kärryiltä pois astuessa, jolloin polvesta mennyt kierukka. Tärkeimmät suojaustavat hänen mielestään ovat järjen käyttö hevosten kanssa, turvakengät, pitävät kengänpohjat sekä se, että oma toiminta on tapaturmia välttävää.

4.4.4 Valikoima

Markkinoilla tallikenkä-nimikkeellä myytäviä jalkineita hän ei osta ollenkaan, työkengät ovat kestävämmät ja miellyttävämmät jalassa. Ostopäätökseen vaikuttavat laatu ja materiaali enemmän kuin hinta.

Valikoimaa hänen käyttämissään työkengissä on paljon, niitä on suunniteltu paljon ja kehitetään koko ajan. Hänen mielestään markkinoilta puuttuu erityisominaisuuksiltaan hyväksi kilpa-ajokengäksi varusteltu jalkine, mutta sellaisella pieni markkina-ala johtaisi kuitenkin varsin korkeaan hintaan ja huonoon menekkiin.

4.5 Henkilö E

4.5.1 Esittely

Henkilö E on hevosharrastaja-tytön äiti joka ei itse ratsasta. Tytär käy 2-3 kertaa viikossa ratsastustallilla, jossa hän tekee tallitöitä mm. hevosen hoitoa, tarhausta, ruokintaa, ratsastusta ja toimii Nuori Suomi -heppakerhon vetäjänä kerran viikossa. Tytär on ollut tallilla myös töissä kesäaikana.

4.5.2 Jalkineet

Tyttäreille on kokeiltu useita erilaisia tallijalkineita, mm. markkinoilla myytävänä olevia kumipohjaisia tallikenkiä, joiden päällinen on kangasta, mutta nyt hänellä on tallilla käytössä nahkainen saapasmallinen turvajalkine, jossa varsi, ei kiristystä. Kengissä on hyvä pito pohjan kuvioinnin vuoksi. Kengissä on irrotettava, holvin kohdalta muotoiltu pohjallinen. He ovat huomanneet, ettei kumisaapastyypin tallikenkä hengitä vaikka hyvää siinä on, että sen voi pestä. Kuitenkin nahkajalkineet ovat paremmat. Niiden hyviä ominaisuuksia on mm. turvakärki, jonka puute olisi oleellinen puute. Talvikengissä pohjan kuvion täytyy olla pitävä eläimiä kuljetettaessa tarhoihin ja kentälle. Talvisin tyttäreillä on käytössä varsiturvakengät, kesällä kevyemmät työkengät, jotka ovat myös turvakengät. Kesällä kenkä ei saa olla liian kuuma, talvella sen täytyy olla tarpeeksi tilava ja paksupohjaisempi, jolloin se on myös lämpimämpi.

Ostokriteereitä ovat jalkaan sopiva lesti, yleisesti jalkaan sopivuus, pitävät pohjat ja turvakärki. Kengän on sovittava jalkaan ja oltava turvallinen, sillä sitä pidetään paljon töissä, joissa ollaan pitkiä aikoja jalkojen päällä. Tallikengät vaihdetaan heillä vuosittain, tyttären ollessa nuorempi vaihdon syy oli jalan kasvu. Nykyiset tallikengät kestävät hyvin kulutusta, aiemmin käytössä olleista halvemmista tallikengistä olivat kangasosat kuluneet puhki ja sisävuori mennyt huonoksi. Muoti tai kaverit eivät juurikaan vaikuta vaan nykyisin turvallisuusasiat ovat tärkeimpiä. Talli, jossa tytär käy, on pieni ja muodin paine varmasti vähäisempi kuin isoissa ratsastuskouluissa. Ratsastuskenkien osalta muoti ja mainokset ovat tärkeämpiä.

Äiti pitää kenkien valintaa erittäin tärkeänä. Tärkeintä heille on turvallisuus ja jalan hyvä olo, jalalle ei ole hyväksi jos kengät ovat huonot. Hyvä ominaisuus kengän materiaaleissa on, että nahka hengittää. Kumisaapas taas on helppo pestä ja siinä on kaikkein pitävin pohja. Kengät ja pohjalliset ehtivät kuivumaan käyttökertojen välissä, niiden käyttöaika kerrallaan on kuitenkin melko lyhyt. Tallikenkinä markkinoidut kumi-kangaskengät ovat usein halpoja, mutta myös huonoja. Työkengät ovat normaalisti maataloustöissä käytetyt jalkineet, joita he eivät katso tallijalkineiksi. Myös mainonta vaikuttaa ja vaikka hevostuotekuvastossa ei työkenkiä mainostakaan, käytetään niitä varmasti silti paljon talleillakin.

Aiemmin tallikengät eivät heillä olleet niin tärkeitä, sillä tyttären hevosharrastus oli enemmän ratsastusta ja siihen lisäksi pieni hoitohetki. Nykyään tallilla käynneistä suurin aika tehdään tallitöitä, joissa on käytettävä turva-

kärjellisiä jalkineita. Kenkä on haettava omien mieltymysten mukaan ja valintoihin on otettava vuodenajat huomioon.

4.5.3 Turvallisuus

Tyttärelle ei ole käynyt tapaturmia hevosia käsiteltäessä. Mahdolliset turmat on järkevin välttää käyttämällä turvakärjellisiä jalkineita. Talvella tärkein suojaus on pitävä pohja.

4.5.4 Valikoima

Uusia kenkiä hankittaessa heille laatu on tärkein. Mahdollisuuksien mukaan hankitaan parasta laatua olevat kengät sopivalla hinnalla. He lähtevät kuitenkin siitä, että kengän on sovittava jalkaan. Materiaaliltaan kenkien on oltava kestävä ja turvalliset. Suomesta löytyy valikoimaa työkengissä, he ovat käyttäneet myös nettikauppoja. Omalla alueella ei välttämättä riittävästi valikoimaa. Suomessa on suuri turvaominaisuuksien puute tallijalkineissa, kaupoissa on paljon halpoja mutta ei hyviä kenkiä. Suurin mainonta ja nopeat ostopäätökset tehdään halvoista kengistä. Joitain tallikenkiä voidaan käyttää myös ulkoilussa, mutta turvakenkä on liian raskas normaalikävelyssä.

5 TULOSTEN LÄPIKÄYNTI JA VERTAILUA

Henkilö A tekee paljon töitä tallilla. Hänellä on eri töihin erilaiset jalkineet, joita hän vaihtelee päivän aikana. Kenkien on oltava siksi helposti puettavat. Tuntien pidossa käytettävät kengät ovat hänelle haasteellisinta valita, sillä varsinkin talvella kylmyydeltä riittävä suojaus tuo ongelmia. Kengissä on hyvä olla kiinteä vuori, nauhakiristys tai resori, paras materiaali hänestä on nahka. Pito on hänelle tärkeä turvallisuustekijä ja kenkien pito-ominaisuuksia hän lisää irrallisilla pohjiin tulevilla nastoilla. Tallikengät ovat hänestä kestäviä ja samoja hän pitää kaksi-kolme vuotta, tuntienpitokengät hän uusii joka toinen vuosi. Tapaturmia on sattunut hevosten kanssa vuosien varrella. Parannusehdotuksiksi hän listaa turvakärjelliset talvikengät sekä muotoillut pohjalliset.

Henkilö B on harrastaja, jolla on paljon kokemusta erilaisista ratsastusvarusteista. Hänen tallijalkineensa ovat tarkkaan mietittyjä ja hyvälaatuisia. Hän käyttää tallitöissä turvakärjellisiä tallikenkiä ja ratsastuksessa aina iskuvaimennettuja ratsastuskenkiä. Hän käyttää samoja kenkiä tallilla vuoden ympäri. Tallijalkineiden on oltava tuetut, kiristettävät ja jalkaan istuvat, niissä on oltava goretex-kalvo ja paksu, järeä pohja. Lisäpitoa liukkailla keleillä hän hakee irrotettavista pohjaan laitettavista nastoista. Hänelle ei ole sattunut tapaturmia hevosia käsiteltäessä. Tallikengät hän vaihtaa vuosittain, laatu on tärkein ja hinta ei vaikuta. Suomessa valikoima on hänestä yksitoikkoinen ja hän tilaa tallikenkensä ulkomailta.

Henkilö C käy tallilla useita kertoja viikossa hoitamassa omaa hevostaan. Hän pitää tärkeänä, että tallilla käytettävät kengät ovat mukavat jalassa,

hengittävät sekä talvella lämpimät. Irtopohjalliset on myös hyvä olla, jotta ne saa vaihdettua ja kuivumaan. Vaihtoväli tallikengillä on kaksi vuotta, ratsastuskengillä noin viisi vuotta. Hoidettuna hyvälaatuiset kengät kestävät hänen mielestään pidempään. Haluttuja lisäominaisuuksia ovat turvakärjet, korkeampi varsi, helposti solmittavat nauhat ja tukevat pohjalliset. Pieniä tapaturmia on sattunut, kuten liukastumisia ja hevosen tallauksia. Hänestä sellaisia olisi mahdollista välttää turvallisemmilla kengillä. Valikoimaa on, mutta joitain ominaisuuksia hän kaipaisi lisää.

Henkilö D tekee paljon monipuolista työtä ravihevosten kanssa. Tallilla hän käyttää eri töissä erilaisia kenkiä, soveltuvuuden ja erityistarpeiden mukaan. Tallityöt hän tekee talvisin työkengät jalassa. Hän on panostanut paljon jalkineisiinsa, sillä hän tekee työtä, jossa ollaan paljon jaloilla. Vuodenaikojen vaihtelu vaikuttaa kenkävalintaan, talvisin hän käyttää varrellisia saappaita ja kesällä usein lenkkitossuja niiden hyvän jalkaan istuvuuden vuoksi. Kenkiä hän vaihtaa tarvittaessa, talvisaappaita kahden vuoden välein, lenkkitossuja useammin. Tapaturmia on vuosien varrella sattunut, parhaaksi suojaustavaksi hän sanoo järjen käytön hevosten kanssa toimiessa. Erityisominaisuuksia hän toivoo ravikuskeille suunnattavaan kenkään sekä lisää kestävyyttä työkenkiensä materiaaleihin. Valikoimaa työkengistä löytyy hänestä paljon.

Henkilö E on kokeillut tyttärelleen useita erilaisia jalkineita tallikäyttöön, parhaimmat ovat olleet työkengät, joita hän ei heti mieltäisi tavallisesti tallilla käytettäväksi tallikengiksi. Ostokriteereiksi tyttären tallikengille hän listaa jalkaan sopivuuden, pitävän pohjan sekä turvakärjen. Tärkeintä hänelle ovat turvallisuus sekä jalkaan istuvuus. Tyttärelle ei ole käynyt tapaturmia. Parhaat suojaustavat hänen mukaansa ovat pitävä pohja sekä turvakärki. Uudet kengät hankitaan vuosittain, jolloin pyritään ostamaan paraslaatuiset kengät sopivalla hinnalla. Alueellisesti valikoima ei välttämättä ole riittävä, mutta kenkiä on löytynyt myös nettikaupasta.

Taulukkoon 1. on kerätty tietoa haastateltujen tärkeinä pitämistä ominaisuuksista.

Taulukko 1 Tulosten vertailua: Ominaisuudet

Ominaisuus	Henkilö A	Henkilö B	Henkilö C	Henkilö D	Henkilö E
Hyvä pito	talvikenkien erityisvaatimus, lisäpitoa irrallisilla nastoilla	tallikengän kriteeri, lisäpitona irtopii- kit	tärkeää turvallisuuden kannalta	kuvioidun oltava pitävä	turvallisuuden kannalta ehdoton
Turvakärki	suojaa ja tuo turvaa hevosia käsiteltäessä	viisas valinta tallikenkiin	ei ole, mutta haluttu lisäominaisuus	tärkeä suojaus tapa	pakollinen ominaisuus tallikengissä
Kiristys	helposti jalkaan puettavat, nauhat tai resori	kenkä säädetään nauhoilla jalkaan sopivaksi	on hyvä olla, veto- ketju hyvä jodhpureissa	saapas, lenkkitosut, nauhaliset työ- kengät	saapas, työkengät
Hengittävyys	hyvä ominaisuus	nahkakenkä	varsinkin kesällä hyvä	kengät eivät saa olla hioistavat	kenkä ei saa olla liian kuumaa
Vedenpitävyys	hoidetulla nahalla hyvä, saapas	goretex- kalvo	sadekelillä kumisaapas	sateella kumisaapas	nahka hengittää, sateella kumisaapas
Lämpimyys	paksu pohja, kiinteä vuori	paksu pohja, lämmittävä sukka	paksu pohja, ei tällä hetkellä hyvää vuorta	talvella saapasmalliset lämpimät kengät	tarpeeksi tilava kenkä
Kestävyys	nahkakenkä kestää pisimpään	nahka on kestävin materiaali	kenkien järkevä käyttö ja hyvä huolto	kengät saivat olla kestävämpiä	kestävät hyvin kulutusta
Kuluminen	vaihtopohjalliset	nauhat, nahka ja pohja väsyvät ajan myötä	kenkien ulkosyrjä repeää, pohja alkaa irvistää	vaihdettavat irtopohjalliset, ravikärren jalkaramppien kohta	aiemmin käytössä olleista kengistä kuluivat kangasosat

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTELMÄT

Haastatelluilla oli tallikenkinä hyvin erityyppisiä jalkineita. Kuitenkin kaikkien kenkien soveltuvuus tallityöskentelyyn oli hyvä. Samantyyppisiä olivat turvakärjelliset työkengät sekä lenkkitosutyypiset tallikengät. Hyviksi ominaisuuksiksi useamman kerran mainittiin kenkien hyvä pito, säätömahdollisuus nauhoilla, hyvä jalkaan istuvuus sekä materiaaleista nahka. Huonoiksi ominaisuuksiksi mainittiin turvakärkien puuttuminen sekä huonot lämmönpito-ominaisuudet. Moni haastateltu käytti samaan aikaan useampia jalkineita ja vaihtoi tallilla olon aikana kenkiä työtehtävän mukaan.

Vuodenaikojen vaihtelu vaikutti haastatelluista useimpien kenkävalintaan. Erityisvaatimuksia kengille oli monia, usea haastateltu halusi kengältään talvella hyvät pito-ominaisuudet, Henkilöt A ja D toivoivat kengiltään helppoa jalkaan pukemista, jotta jalkineita tulisi vaihdettua useammin. Hyvän tallikengän kriteereinä oli materiaalin, jalkaan istuvuuden ja pohjan kuvioinnin lisäksi myös irrotettava pohjallinen.

Tallikenkien kestoksi mainittiin vuosi, kaksi tai kolme vuotta. Ratsastukseen soveltuvat kengät kestävät kauemmin. Kulutusnopeudeltaan tallikengät mainittiin melko kestäviksi, kuluviimpia osia ovat nauhat, pohjallinen sekä rasitukseen joutuvat osat. Muoti ei vaikuttanut kenenkään haastatellun tallikenkävalintaan. Osa kuitenkin osti tallikenkäänsä suosituilta hevos-tavarannettisivuilta. Kaikki haastatellut pitivät jalkineiden valintaa tärkeänä.

Tallikenkiin halutut lisäominaisuudet poikkesivat haastateltujen harrastuksen luonteen ja käyttötapojen mukaan. Toivotuilla lisäominaisuuksilla kuitenkin pyrittiin lisäämään turvallisuutta, jalkaan istuvuutta ja tukea sekä käytön helppoutta. Useamman kerran toivottiin varren tulevan nilkan yli.

Tapaturmat jakoivat haastatellut harrastajiin ja työntekijöihin sekä myös turvallisuusasioissa turvakärjettömiin ja –kärjellisiin. Haastatellut, jotka ilmoittivat pitävänsä turvakärjellisiä kenkiä aina hevosia hoitaessaan, eivät olleet loukanneet itseään hevosten kanssa. Loukkaantuneilla jalkineiden osuus tapaturmaan oli huonolla pohjan pidolla sekä turvakärjettömillä kengillä. Tärkeimmiksi suojaustavoiksi haastatellut ilmoittivat hyvän pohjien pidon ja turvakärjet. Suomessa myynnissä olevien tallijalkineiden osalta ostopäätökseen vaikuttivat haastatelluilla eniten laadulliset ominaisuudet ja materiaali, mutta myös hinta. Yksi henkilö ei löydä tallijalkineita Suomesta vaan tilaa ne ulkomailta. Alueelliset valikoimat osoittautuivat useasti vaatimattomiksi, mutta nettikaupoista sai tilattua laajemmasta valikoimasta. Osa haastatelluista käytti vain työkenkiä, joiden valikoima oli hyvä ja kehitellympi kuin tallikenkien. Haastateltujen mielestä puuttuvia ominaisuuksia olivat mm. vuorelliset tallinilkkurit, myös ratsastukseen sopivat turvakengät sekä kilpa-ajovarustellut kuten nilkkatuelliset ajokengät. Hyvin löytyviä ominaisuuksia olivat turvakärjelliset kesäkengät sekä tallille sopivat työkengät. Käytön monipuolisuudelle ei ollut kysyntää. Tallikenkiä käytetään tallilla ja muulle vapaa-ajalle ostetaan mieluummin sopivammat ja kevyemmät jalkineet.

Tallilla käytettävien jalkineiden tulisi olla jalkaan hyvin istuvat ja ominaisuuksiltaan monipuoliset kengät, joissa olisi hyvä olla turvakärki, paksu pohja sekä kiristysmahdollisuus. Erityisominaisuuksia lisäämällä jalkineista saadaan monipuolisemmat, mutta perusta hyvälle tallikengille on, että ne ovat käytössä jalalle terveelliset.

LÄHTEET

Ahonen, J., Huovinen, M. 2001. Kävelemällä terveyttä. Jyväskylä: Gummerus.

Ahonen, J., Sandström, M., Laukkanen, R., Haapalainen, J., Immonen, S., Jansson, L., Fogelholm, M. 1998. Alaraajojen rakenne, toiminta ja kävelykoulu. Jyväskylä: Gummerus.

Aro, L., Gorski, Y., Hakkarainen, T., Johansson-Rengen, L., Rikala, T., Vannela, S. n.d. Kenkä askel askelelta.

1. p. Tallinna: Reusner As.

Eskola, E., Ranta-Nilkku, H., Toivonen, K. 2002. Suojaa itsesi: Suojaimet. Helsinki: Edita Prima Oy.

Grönqvist, R., Turpeinen, H., Hirvonen, M. 1994. Jalkineiden merkitys liukastumistapaturmissa. Tampere: Työministeriö.

Mannelin, T. 2007. Henkilönsuojaimet työssä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Saaristo, S. 1989. Kengän suunnittelu ja valmistustekniikka. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Värri, M. 2003. Työsuojelu maatalouslomituksessa. Helsinki: Edita Prima Oy.

HAASTATTELUN RUNKO

Taustaselvitys (sukupuoli, ikä, kokemustausta)
(työntekijä, harrastaja, ravi, ratsu)
työnteko/harrastus hevosten kanssa tuntia/viikko tai tuntia/päivä
töiden laatu, monipuolisuus, ympäristö

Käyttämäsi jalkineet (kuvailu)
jalkineiden soveltuvuus
hyvät ominaisuudet, huonot ominaisuudet
vuodenaikojen vaihtelu, erityisvaatimukset
kriteerit toimiville jalkineille
jalkineiden kesto, kulutusnopeus, muoti, vaihtoväli
pidätkö jalkineiden valintaa tärkeänä?

(pohja, varsi, materiaalit, rakenne, tuet, kiristystapa, pohjan kuviointi, vuori, pohjallinen, lämpimyyden, vedenpitävyys, hengittävyys)

Jalkineiden parannusehdotukset
halutut lisäominaisuudet
tallikengän erityisominaisuuksien lisääminen/ muuttaminen
parannusehdotuksia tallikengille

Tapaturmat/ turvallisuus
onko sattunut tapaturmia jalkoihin?
jalkineiden osuus tapaturmaan
jalkineiden mahdollinen osuus turmilta välttymisessä
mitkä ovat tärkeimmät suojaustavat?
(kovikkeet, turvakärki, pohjan kuviointi, pito)

Suomessa myynnissä olevat tallijalkineet
ostopäätökseen vaikuttavat tekijät (hinta, laatu, materiaali)
onko tarpeeksi valikoimaa?
mitä ominaisuuksia puuttuu/ löytyy?
käytön monipuolisuus